

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ І АУДИТУ
КАФЕДРА ОБЛІКУ У ВИРОБНИЧІЙ СФЕРІ

КУРСОВА РОБОТА

З ФАХУ

НАТЕМУ:

**"ОБЛІК І АУДИТ ДОВГОСТРОКОВОЇ
ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА"**

Виконала:

студентка 5 курсу, ОПДм-11 групи

напряму підготовки:

облік та аудит у промисловості

Шпунярська Н.І.

Керівник:

Мужевич Н.В.

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціал)

Зміст

Вступ	3
1. Загальні поняття про довгострокові зобов'язання, їх класифікація, оцінка і умови визнання	5
2. Організація та методика обліку довгострокових позик.....	16
3. Облік довгострокових векселів виданих.....	22
4. Методика обліку довгострокових зобов'язань з оренди	25
5. Організація обліку інших довгострокових зобов'язань.....	31
6. Методика проведення аудиту довгострокової заборгованості підприємства.....	43
Висновки	47
Список використаних джерел.....	50
Додатки	
Розрахункова частина	

ВСТУП

В процесі господарської діяльності підприємств активізуються їхні економічні взаємовідносини з іншими суб'єктами ринку, в тому числі фізичними особами та державними органами, які зумовлюють виникнення зобов'язань. Будучи джерелом формування та фінансування активів, останні виконують важливу роль у господарській діяльності підприємств, як великих, так і малих. Здійснюючи суттєвий вплив на фінансову стійкість і платоспроможність суб'єктів господарювання, зобов'язання з огляду на динамічний характер потребують ефективного управління грошовими потоками, контролю за фактичним станом розрахунків. Це уможливорюється на основі достовірної, якісної та адекватної інформації про заборгованість, яка формується в системі бухгалтерського обліку.

Недостатня теоретична розробка питань визнання довгострокових зобов'язань, розбіжності щодо їхнього визначення у правовому та обліковому полі, недосконалість методики відображення заборгованостей у регістрах бухгалтерського обліку і фінансовій звітності характеризують цей вид пасивів як одну з найбільш складних ділянок облікового процесу. Дослідження ускладнюється через різноманітність видів зобов'язань, методів їхнього погашення, велику кількість суб'єктів та об'єктів. Водночас чіткі організація і методика обліку дають змогу забезпечити отримання об'єктивної інформації для аналізу довгострокових зобов'язань, проведення якого сприяє ефективному управлінню діяльністю підприємств, підтриманню їхньої фінансової стійкості та платоспроможності на високому рівні.

Проте окремі проблеми обліку й аудиту довгострокових зобов'язань підприємств, зокрема їх оцінки, класифікації, умов визнання, методики та організації відповідно до нових вимог, потребують додаткових досліджень. Це зумовило вибір теми курсової роботи, постановку завдань і вказує на її актуальність.

Метою дослідження є ґрунтовне і всебічне дослідження ті удосконалення організації та методики обліку і аудиту довгострокових зобов'язань підприємств відповідно до сучасних вимог управління.

Предметом дослідження є методика та організація обліку й аудиту довгострокових зобов'язань вітчизняних підприємств.

Об'єктом дослідження є обліково-аналітичний процес, що характеризує стан та рух довгострокових зобов'язань.

1. Загальні поняття про довгострокові зобов'язання, їх класифікація, оцінка і умови визнання

Однією з передумов нормального ведення господарської діяльності підприємства є процес придбання. На цій стадії у підприємств виникає широкий спектр розрахункових взаємовідносин з постачальниками та іншими кредиторами.

Здійснення господарської діяльності обумовлює виникнення у підприємства перед іншими суб'єктами господарювання господарського зобов'язання.

У ст. 173 Господарського кодексу (ГК) України господарським визнається зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених кодексом, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо) або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку [20, с. 356].

Відмітимо, що підходи до визначення зобов'язань є досить різними. Їх розглядають як борг, як суму витрат, як залучений капітал, як розрахункові відносини та як частину вартості майна.

Правильне визначення поняття «зобов'язання» як такого є дуже важливим, оскільки залежно від нього заборгованість або може, або не може бути визнана і відображена в бухгалтерському обліку і звітності як зобов'язання.

З цією метою окрім законодавчих актів доцільно звернутись до словників, а також до поглядів вітчизняних і зарубіжних вчених (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення поняття «зобов'язання»

№ п/п	Джерело	Визначення
1	2	3
1	Голов С. Ф. [20, 359]	Зобов'язання – оформлені договором відносини між різними суб'єктами, згідно з якими одна зі сторін зобов'язана здійснювати певні дії на користь іншої, або утриматись від небажаних для неї дій
2	Бутинець Ф.Ф., Олійник О.В., Шигун М.М., Шулепова С.М. [12, 202]	Зобов'язання – це борги (заборгованість) підприємства, які виникають внаслідок придбання товарів та послуг в кредит, або кредити, які підприємство отримує для свого фінансування
3	Лучко М.Р., Бенько І.Д.	Зобов'язання є юридично регламентованим обов'язком компанії щодо виплати грошей і надання товарів, робіт і послуг, які виникли в результаті минулих подій
4	Бутинець Т.А., Чижевська Л.В., Береза С.Л. [10, 50]	Зобов'язання – це борги чи інші зобов'язання підприємства. Вони виникають, головним чином, через придбання товарів та послуг в кредит, чи кредитів, які отримує підприємство для свого фінансування
5	Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл [40, 178]	Зобов'язання (liabilities) виникають в результаті здійснення фірмою різних угод і є юридичною основою для наступних платежів за товари чи надані послуги
6	Велш Глен А., Шорт Даніел Г. [14, 40; 14, 484]	Зобов'язання – це борги чи інші зобов'язання підприємства. Зобов'язання визнають як можливі майбутні пожертвування економічними вигодами

Як бачимо, визначення терміну «зобов'язання» на обліковій мові практично не різняться, проте воно є вужчим, ніж у цивільно-правовому законодавстві, оскільки зі сторони бухгалтерського обліку одним із учасників зобов'язань повинна виступати юридична особа як суб'єкт обліку.

Петрук О.М. вважає, що поняття зобов'язань як з юридичної точки зору, так і з облікової є тотожними. Зокрема, він вказує, що «в бухгалтерському обліку відображаються зобов'язання, які за своєю

природою є правовими, тобто в обліку і праві ці поняття тотожні. За умови, що в бухгалтерському обліку відображаються всі складові двостороннього правового зобов'язання, ми робимо висновок, що воно також обліковується. Так, облік обов'язку продавця поставити продукцію, та облік обов'язку покупця оплатити її, дорівнює повноцінному поняттю зобов'язання в праві»

Отже, в широкому розумінні зобов'язання – це обов'язок однієї сторони здійснювати або не здійснювати певні дії щодо іншої.

На нашу думку, визначення поняття «зобов'язання» як категорії бухгалтерського обліку доцільно було б сформулювати наступним чином: зобов'язання – це теперішня, визначена в вартісному виразі і юридично регламентована заборгованість підприємства, яка є наслідком минулих подій і погашення якої, як очікується, спричинить вибуття з підприємства ресурсів, що втілюють у собі економічні вигоди.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди. Отже, термін «зобов'язання» ми повинні розуміти у найбільш широкому бухгалтерському значенні – і як обліковий, і як звітний. Однак між зобов'язаннями як елементом фінансової звітності та кожним конкретним зобов'язанням, що виникає у процесі діяльності підприємства, є певна смислова різниця.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності визначаються П(С)БО 11 «Зобов'язання» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. №20.

Зобов'язання – це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Минулі події – це ті, які привели до зобов'язань підприємства, пов'язаних із придбанням активів (необоротних, нематеріальних, оборотних грошових та інших) в розрахунку на отримання від їх використання більшої вигоди, ніж очікуване скорочення (зменшення) ресурсів при погашенні заборгованості. Зобов'язання містить у собі ймовірність майбутнього вилучення коштів підприємства і втрати економічної вигоди внаслідок прийнятих у минулому обов'язків. Водночас, підприємство може мати обов'язок діяти певним чином, але це не завжди призводить до відображення у його бухгалтерському обліку і фінансовій звітності певного виду заборгованості.

Також визначення терміна «зобов'язання» наведено у міжнародних стандартах двічі: 1) у п. 10 МСБО-37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи»; 2) у п. 49 Концептуальні основи. Формулювання в обох випадках однакове, але у Концептуальній основі термін «зобов'язання» подано в одній «зв'язці» з термінами «активи» та «власний капітал»[12, с.106].

У деяких зобов'язаннях один із суб'єктів виступає виключно як кредитор, інший – виключно як боржник. Однак здебільшого кожен з учасників зобов'язання є водночас і кредитором, і боржником, оскільки обидві сторони можуть мати права й обов'язки одна перед іншою. Об'єктом зобов'язання є те, на що спрямовані права й обов'язки суб'єктів. Так, кредитор має право вимагати від боржника, а боржник (зобов'язаний) вчинити на користь кредитора певну дію: передати майно, виконати роботу, сплатити гроші. Отже, об'єктами зобов'язання є дії. Наприклад, у договорі купівлі-продажу, продавець зобов'язаний передати майно, а покупець – оплатити його.

У фінансовому обліку зобов'язання реєструються лише тоді, коли у зв'язку з ним виникає заборгованість. Як правило, заборгованість виникає після одержання прав використання товарів і послуг. Разом з тим, невиконання укладеної угоди може призвести до штрафних санкцій,

заборгованість за якими також має відображатися у бухгалтерському обліку.

З вище наведеного можна зробити висновок, що обов'язки підприємства розглядаються як його зобов'язання, якщо вони:

- існують на даний момент і є наслідком минулих господарських операцій (наприклад, придбання товарів чи послуг) або подій (понесені чи такі, що передбачають збитки, за які підприємство несе відповідальність);
- пов'язані з необхідністю майбутніх платежів з метою збереження господарських зв'язків підприємства або із здійсненням нормальної підприємницької діяльності;
- мають бути виконані неминуче. Економічні наслідки невиконання зобов'язання, наприклад у зв'язку зі штрафними санкціями, не дадуть підприємству можливості уникнути вибуття ресурсів на користь іншої сторони;
- мають визначений строк виконання, хоча точна дата може бути невідомою;
- прийняті відносно суб'єктів (юридичних чи фізичних осіб або їх групи), які можуть бути ідентифіковані якщо не в момент прийняття зобов'язання, то в момент його виконання.

Зобов'язання визнається і відображається у бухгалтерському обліку за умови, якщо:

- його оцінка може бути достовірно визначена;
- існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення [20, с. 360].

Як бачимо, в бухгалтерському обліку визнаються лише майново-господарські зобов'язання.

Відсутність достатніх умов для визнання тих зобов'язань, які обліковувались раніше на балансі підприємства, означає необхідність їх списання з одночасним визнанням доходів звітного періоду (тобто зобов'язання не підлягає погашенню).

В бухгалтерському обліку зобов'язання класифікують наступним чином:

- довгострокові;
- поточні;
- забезпечення;
- непередбачені зобов'язання;
- доходи майбутніх періодів.

Довгострокові зобов'язання – всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями, а саме не будуть погашенні протягом операційного циклу підприємства або протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Довгострокове зобов'язання за кредитною угодою (якщо угода передбачає погашення зобов'язання на вимогу кредитора (позикодавця) у разі порушення певних умов, пов'язаних з фінансовим станом позичальника), умови якої порушені, вважається довгостроковим, якщо:

- позикодавець до затвердження фінансової звітності погодився не вимагати погашення зобов'язання внаслідок порушення;
- не очікується виникнення подальших порушень кредитної угоди протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Хочемо зазначити, що довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язання.

Згідно положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» до довгострокових зобов'язань належить (рис. 1):

- Довгострокові позики;

Рис. 1 Види довгострокових зобов'язань підприємства

- Довгострокові векселі видані;
- Довгострокові зобов'язання за облігаціями;
- Довгострокові зобов'язання з оренди;
- Відстрочені податкові зобов'язання;
- Інші довгострокові зобов'язання підприємства [13].

Згідно рисунку видно, що довгострокові зобов'язання підприємства поділяють відповідно до їх класифікації в плані рахунків бухгалтерського обліку.

Види довгострокових зобов'язань містять статті, узагальненні у II розділі пасиву Балансу «Довгострокові зобов'язання і забезпечення».

Характеристику статей довгострокових зобов'язань наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Класифікація довгострокових зобов'язань згідно П(С)БО 2 «Баланс»

Стаття	Код рядка	Зміст
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	Сума податків на прибуток, що підлягають сплаті в майбутніх періодах унаслідок тимчасової різниці між обліковою та податковими базами оцінки
Довгострокові кредити банків	1510	Сума заборгованості підприємства банкам за отриманими від них позиками, яка не є поточним зобов'язанням
Інші довгострокові зобов'язання	1515	Сума довгострокової заборгованості підприємства щодо зобов'язань із залучених позикових коштів (крім кредитів банків), на які нараховуються відсотки
Довгострокові забезпечення	1520	Сума довгострокових забезпечень
Цільове фінансування	1525	Сума цільового фінансування

Як бачимо, дана таблиця дає змогу зробити висновок, що класифікація довгострокових зобов'язань згідно НП(С)БО 1 є дещо вужчою в порівнянні з П(С)БО 11 «Зобов'язання».

У процесі здійснення повсякденної бухгалтерської роботи з зобов'язаннями підприємства необхідно враховувати ту обставину, що зобов'язання підприємства, що випливають з його домовленостей з іншими юридичними і фізичними особами можуть змінюватися не тільки в сумарному вираженні чи якісному змісті, але і по термінах їхнього виконання. Отже, поточні зобов'язання можуть перетворитися в довгострокові і навпаки. Такі зміни необхідно оперативно відображати в бухгалтерському обліку, переводячи облік зобов'язань на відповідний клас рахунків.

Оцінка зобов'язань відіграє значну роль при формуванні зобов'язань облікової політики підприємства. Застосування принципу бачності, що передбачає використання в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню сум визнаних зобов'язань, є важливим при оцінці зобов'язань.

У П(С)БО 11 «Зобов'язання» щодо оцінки зазначено наступне: довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю. Визначення теперішньої вартості залежить від умов та виду зобов'язання.

Розглянемо види зобов'язань за відповідною оцінкою відображення їх у Балансі (табл.4).

Таблиця 4

Оцінка зобов'язань на дату Балансу

Вид зобов'язань	Оцінка
1	2
Забезпечення	Облікова оцінка ресурсів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), необхідних для погашення відповідного зобов'язання. Забезпечення на реструктуризацію оцінюється за сумою прямих витрат
Цільове	Оцінка за сумою коштів цільового фінансування

фінансування	
Довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки	Оцінка за теперішньою вартістю – дисконтованою сумою майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка, як очікується, буде потрібна для погашення зобов'язання
Поточні зобов'язання	Оцінка за сумою погашення – недисконтованою сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яку, як очікується, буде сплачено для погашення зобов'язання
Доходи майбутніх періодів	Оцінка за справедливою вартістю активів, що отриманні або підлягають отриманню

Аналізуючи вище сказане, бачимо, проблема оцінки довгострокових зобов'язань для бухгалтера-практика полягає, по-перше, в складному розрахунку теперішньої вартості таких зобов'язань, по-друге, в залежності методики визначення теперішньої вартості від умов і виду зобов'язання.

Неплатоспроможність великої кількості підприємств в Україні змушують вести суворий контроль за структурою та рухом зобов'язань, в тому числі і довгострокових. Але перш, ніж вести мову про методику обліку довгострокових зобов'язань, бухгалтерам необхідно насамперед з'ясувати, що розуміється під даним поняттям. Адже правильні термінологія, визначення понять дадуть можливість якнайглибше зрозуміти сутність довгострокових зобов'язань, їх склад, структуру, а отже, і сприяти удосконаленню методики та організації обліку зобов'язань на підприємстві.

2. Організація та методика обліку довгострокових позик

Згідно Закону України «Про банки та банківську діяльність» банківський кредит – будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми. Кредити відносяться до зобов'язань підприємства.

Довгострокові кредити банків – це сума заборгованості підприємства банкам за отриманими від них позиками, яка не є поточним зобов'язанням.

Відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання» довгострокове зобов'язання за кредитною угодою (якщо угода передбачає погашення зобов'язання на вимогу кредитора (позикодавця) у разі порушення певних умов, пов'язаних з фінансовим станом позичальника), умови якої порушені, вважається довгостроковим, якщо:

- позикодавець до затвердження фінансової звітності погодився не вимагати погашення зобов'язання внаслідок порушення;
- не очікується виникнення подальших порушень кредитної угоди протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

У ринковій економіці основною формою кредиту є банківський кредит. Банківський кредит – це форма кредиту, за якою грошові кошти надаються в позику банками. Комерційні банки, що мають ліцензію НБУ, є головною ланкою кредитної системи; вони одночасно виступають у ролі покупця і продавця наявних у суспільства тимчасово вільних коштів [11. с. 403].

Для отримання кредиту підприємство повинно надати наступні документи рис. 2.

- Відсотки і комісійні, які банк стягує з клієнта, з компенсацією за право використання певної суми коштів упродовж визначеного терміну. Їх розмір,

Документи, що надаються для отримання кредиту

Заява на одержання кредиту	Сума і цільове призначення кредиту, строк користування, відсоткова ставка, запропонована застава
Анкета клієнта	Відомості про клієнта
Договір, рахунок-фактура чи бізнес-план	Інформація про проект, що кредитується
Розпорядчі документи	Підтверджують повноваження посадових осіб позичальника на укладення кредитних договорів і договорів застави (протоколи зборів акціонерів, накази про призначення посадових осіб тощо)
Документи, що характеризують фінансовий стан клієнта	Включають банківські виписки про рух коштів за всіма рахунками позичальника (зазвичай за 3-6 місяців), довідки про обсяги реалізації продукції і строки одержаної за неї плати, фінансова звітність за останні декілька звітних періодів (саме вона найбільше цікавить банк, і якщо фінансовий стан підприємства незадовільний, в кредиті може бути одразу відмовлено). Бухгалтерська звітність і довідки включають, крім бухгалтерської звітності, розшифрування дебіторської та кредиторської заборгованостей, довідки про наявні банківські кредити, а також копії кредитних договорів і договорів застави (якщо такі є).
Документи, пов'язані із забезпеченням кредиту	Підтверджують право власності на предмет застави, чи юридичні чи фінансові документи поручителя (такі самі як і для позичальника)
Інші документи на вимогу банку	Інша додаткова інформація

Рис. 2.1. Перелік документів, що надаються для отримання кредиту

- порядок, строки нарахування і сплати, а також механізм відшкодування обумовлюються кредитним договором. Кредитний договір визначає:
- сторони договору;
- основні обов'язки сторін;
- суму кредиту;
- графік погашення кредиту і відсотків;
- ставка відсотка та умови, за яких вона може бути змінена;
- умови використання кредиту позичальником;
- вид забезпечення кредиту;
- відповідальність позичальника за невиконання в зазначений строк своїх зобов'язань за кредитним договором;
- зобов'язання позичальника надавати банку інформацію і необхідні документи, що підтверджують фінансовий і діловий стан підприємств; право банку проводити перевірку цільового використання кредиту та наявність і умови зберігання заставленого майна;
- порядок припинення дії кредитного договору [20, с. 404].

Як бачимо, з даного рисунку кількість необхідних документів для отримання кредиту є значною, що ускладнює процедуру отримання кредиту, яка окрім того є і недешевою справою (експертна оцінка заставного майна та його страхування, послуги нотаріуса, комісія банку тощо).

Довгострокові кредити надаються банками позичальникам для формування основних фондів. Об'єктами кредитування при цьому є капітальні витрати на реконструкцію, модернізацію та розширення вже діючих основних фондів, на нове будівництво, приватизацію та інше.

На жаль, немає спеціального положення бухгалтерського обліку, який би регулював порядок обліку довгострокових зобов'язань. Проте в тій чи іншій мірі методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про довготермінові зобов'язання підприємства та розкриття її у фінансовій звітності визначають: НП(С)БО 1; П(С)БО 11 «Зобов'язання»; П(С)БО 12 «Інвестиції»; П(С)БО 13 «Фінансові інструменти»; П(С)БО 14

«Оренда»; П(С)БО 17 «Податок на прибуток»; П(С)БО 18 «Будівельні контракти».

Об'єктами довгострокового банківського кредитування є капітальні витрати на реконструкцію, модернізацію та розширення діючих основних фондів, на нове будівництво, на приватизацію та інше. Згідно з П(С)БО 2 «Баланс» довгострокові кредити банків – це сума заборгованості підприємства банкам за отриманими від них позиками, яка не є поточним зобов'язанням. Відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання» довгострокове зобов'язання за кредитною угодою (якщо угода передбачає погашення зобов'язання на вимогу кредитора (позикодавця) у разі порушення певних умов, пов'язаних з фінансовим станом позичальника), умови якої порушені, вважається довгостроковим, якщо :

- позикодавець до затвердження фінансової звітності погодився не вимагати погашення зобов'язання внаслідок порушення ;
- не очікується виникнення подальших порушень кредитної угоди протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Облік розрахунків за довгостроковими позиками банків та іншими залученими позиковими коштами, що не є поточними зобов'язаннями, ведеться на рахунку 50 «Довгострокові позики».

За кредитом рахунка 50 «Довгострокові позики» відображають суми одержаних довгострокових позик, а також переведення до їх складу короткострокових (відстрочених) позик, за дебетом – погашення заборгованості за ними та переведення до поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями.

Рахунок 50 «Довгострокові позики» має такі субрахунки :

- 501 «Довгострокові кредити банків у національній валюті»
- 502 « Довгострокові кредити банків в іноземній валюті»
- 503 « Відстрочені довгострокові кредити банків у національній валюті «
- 504 «Відстрочені довгострокові кредити банків в іноземній валюті»

505 Інші довгострокові позики в національній валюті»

506 « Інші довгострокові позики в іноземній валюті»

Заборгованість підприємства за довгостроковими кредитами банків відображається в Балансі у складі його довгострокових зобов'язань. Довгострокові кредити пов'язані, як правило, з інвестуванням коштів на технічне переозброєння (нова техніка і технологія), реконструкцію, модернізацію, розширення діючих підприємств і виробництв. Банківський кредит є основною формою кредиту, за якою банк надає клієнтові у тимчасове користування частину власного або залученого капіталу на умовах повернення зі сплатою процентів. Довгострокові кредити за характером погашення поділяються на такі, що погашаються одноразовим внеском, і такі, що погашаються на виплат (частинами, поступово). Розміри і терміни повернення коштів обумовлюються кредитним договором.

Банківський процент сплачується в момент одержання кредиту, під час його повернення або рівними частками упродовж терміну кредиту. Банківський процент залежить від рівня виконання позичальником його зобов'язань, форми кредиту, загальноекономічної ситуації, терміну користування кредитом, зміни вартості кредитів на кредитному ринку, зміни рівня цін на товари, невизначеності умов фінансової діяльності підприємства.

У Плані рахунків для відображення розрахунків щодо нарахованих відсотків за банківський кредит призначено субрахунок 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками». Відсотки за користування кредитними коштами, незалежно від того, на яких умовах банком визначені їх нарахування і сплата, є окремим видом зобов'язань і, відповідно до п. 27 П(С)БО 16 «Витрати», підлягають включенню до складу фінансових витрат.

За несвоєчасне погашення кредиту чи сплату позичальником відсотків за кредит банки передбачають у кредитних договорах штрафну санкцію у вигляді пені, розмір якої визначається за угодою сторін.

У бухгалтерському обліку сума пені за несвоєчасне повернення кредиту чи сплату відсотків за користування кредитом відображається на субрахунку 948 «Визнані штрафи, пені, неустойки» рахунка 94 «Інші витрати

операційної діяльності». Сума пені, що підлягає сплаті позичальником, у податковому обліку до складу валових витрат не включається.

Відображення в бухгалтерському обліку господарської операції по отриманню кредиту банку проводиться на основі кредитного договору і виписки банку. При нарахуванні і сплаті відсотків за кредит крім названих документів необхідним ще є розрахунок бухгалтерії та платіжне доручення. Повернення кредиту відбувається на основі кредитного договору, виписки банку та платіжного доручення [43, с. 327].

Синтетичний облік довгострокових позик (кредит рахунку 50) ведеться в журналі 2, окремо за рахунком 50 - розділ I, за рахунком 60 – розділ II. В обох розділах записи робляться на основі виписок банку з кредиту рахунків 50 чи 60 у дебет різних рахунків (14, 15, 30, 31, 37, 50, 51, 53, 60, 91, 92, 93,94, 33, 35, 45, 48, 61, 62, 63,64,65,68,95,99). У розділі I журналу 2 відображено отримання підприємством довгострокового кредиту. У розділі II – отримання короткострокової позики на тимчасові потреби підприємства (придбання сировини, матеріалів).

Аналітичний облік довгострокових кредитів банків ведеться за позикодавцями (банками) у розрізі кожного кредиту (позики) окремо та строками їх погашення. Аналітичний облік ведуть в оборотній відомості (розділ III журналу 2), де відображають позики в розрізі субрахунків, банків, строків погашення позик, сальдо на початок місяця, дебетовий і кредитовий оборот, сальдо на кінець місяця, нараховані проценти за позики за звітний період і з початку року.

Заборгованість підприємства за довготерміновими кредитами банків відображається в Балансі у рядку 1510 II розділу пасиву. У рядку 1600 III розділу пасиву Балансу міститься інформація про суму короткотермінових кредитів банку на кінець звітного періоду. П(С)БО не регулюється порядок відображення у Балансі інформації про суму заборгованості за нарахованими відсотками за кредит [44, с. 123].

Відсотки як за короткотерміновий кредит, так і за довготерміновий відносять до поточних зобов'язань. А оскільки у Плані рахунків для їх

обліку передбачений рахунок 68 «Розрахунки за іншими операціями», то заборгованість за нарахованими відсотками, на нашу думку, доцільно відобразити у рядку 1600 III розділу пасиву Балансу.

Кредити банків потребують суворого контролю за їх станом та рухом з метою забезпечення фінансової стійкості підприємств. Тому необхідна детальна інформація по кожному кредиту, про їх суму, терміни повернення, напрямки використання, нараховані відсотки за користування кредитом. Тому вважаємо, що надані пропозиції щодо удосконалення обліку банківських кредитів можуть бути враховані при внесенні змін до нормативних документів та у деякій мірі допоможуть у роботі бухгалтерам-практикам.

3. Методика обліку довгострокових векселів виданих

Використання векселів в господарській діяльності підприємств супроводжується значними проблемами, пов'язаними з методикою обліку, викликаними складною природою векселя, як окремого об'єкту, що регулюється самостійним вексельним законодавством і його подвійною природою.

Вексель – це складне за встановленою законом формою безумовне письмове боргове грошове зобов'язання, видане однією стороною (векселедавцем) іншій стороні (векселеутримувачу) [41, с. 485].

Вексель з одного боку є борговим зобов'язанням і використовується для розрахунків за товари (роботи, послуги), а з іншого – цінним папером, придбаним за гроші. Як останній, вексель відноситься до об'єктів інвестування і відображається у складі фінансових інвестицій. В Україні вексельний обіг має переважно товарний характер.

Векселі видаються на забезпечення поставок, у результаті яких у підприємства виникла заборгованість перед постачальниками за надані

товари , послуги). Відповідно до вексельного права видача векселя погашає кредиторську заборгованість перед постачальниками, тобто замінює цю кредиторську заборгованість іншим вексельним зобов'язанням.

За формою та способом використання векселі поділяють на прості й переказні.

Простий вексель (соло) – це складений за суворо визначеною формою документ, за яким боржник (векседавець) приймає на себе абстрактне, нічим не обумовлене зобов'язання в зазначений строк чи на вимогу здійснити платіж кредитору (векселедержателю) або тому, кому він накаже. При простому векселі платником є сам векседавець [42, с.395].

Переказний вексель (тратта) – складений за суворо визначеною формою документ, в якому міститься проста і нічим не обумовлена пропозиція боржника, векседавця (трасанта) іншій особі платнику (трасату) в зазначений строк здійснити платіж кредитору, векселедержателю (ремітенту) або тому, кому він накаже. У переказному векселі обов'язково повинні міститись наступні дані: слово «вексель»; пропозиція сплатити певну суму; найменування трасата (платника); зазначення терміну і місця платежу; найменування ремітента (одержувача); дата і місце складання векселя; підпис трасанта.

Вексель як цінний папір має підвищену обігоздатність і тому широко використовується як платіжний засіб. Векселі легко приймаються в оплату боргу не тільки тому, що кредитор впевнений у своєчасності платежу, але й тому, що таким векселем він, в свою чергу, має можливість розплатитися за своїми власними зобов'язаннями, а при необхідності – шляхом обліку в банку втримати гроші до строку платежу. Один і той же вексель в процесі обігу здатний погасити цілий ряд грошових зобов'язань.

Якщо у векселі не обумовлений час, вважається, що він повинен бути пред'явлений до платежу протягом року від дати складання. Векселі можуть видаватися:

- на строк більше одного року або тривалості операційного циклу – довгострокові векселі;

- на строк менше одного року або тривалості операційного циклу – короткострокові векселі.

Облік векселів, виданий відповідно до строків платежів за ними, ведеться на рахунках 51 «Довгострокові векселі видані» або 62 «Короткострокові векселі видані». До цих рахунків передбачені субрахунки, на яких обліковуються довгострокові або короткострокові векселі в національній та іноземній валюті. На рахунку 51 «Довгострокові векселі видані» ведуть облік розрахунків з постачальниками, підрядниками, іншими кредиторами за матеріальні цінності, виконані роботи, отримані послуги та за іншими операціями, заборгованість за якими забезпечена виданими векселями і не є поточним зобов'язанням. Цей рахунок призначений для обліку джерел майна. Рахунок 51 «Довгострокові векселі видані» має субрахунки:

- 511 «Довгострокові векселі, видані в національній валюті»;
- 512 «Довгострокові векселі, видані в іноземній валюті» [12, с.147].

За кредитом рахунку 51 «Довгострокові векселі видані» відображається видача векселя в забезпечення заборгованості за одержані матеріальні цінності, послуги, виконані роботи та за іншими операціями, за дебетом – погашення заборгованості, забезпеченої виданим векселем.

Аналітичний облік ведеться за кожним виданим векселем. Обліковим регістром за рахунком 51 є журнал № 3. За даними цього журналу-ордеру можна взяти лише узагальнену інформацію про рух заборгованості по довгострокових векселях виданих.

До терміну погашення вексель може бути переданий іншій особі передавальним написом – індосаментом. Вартість індосованих векселів зображається на забалансовому субрахунку 042 «Непередбачені зобов'язання». Інформація по них розкривається у Примітках до фінансових.

Оформлення заборгованості векселями призведе до:

- зниження обсягів простроченої заборгованості і активізації оборотності дебіторсько-кредиторської заборгованості, що у кінцевому результаті має підвищити вартість компаній;
- збільшення обігових коштів за рахунок дебіторської заборгованості, оформ-

леної векселями. За кордоном переважно використовуються переказні векселі, які шляхом акцепту дебіторську заборгованість переводять в активи, що реалізують у розрахунках. В Україні переважно використовуються прості векселі, що свідчить про брак обігових коштів у суб'єктів підприємництва;

- підвищити платіжну дисципліну у розрахунках між підприємствами та установами України;
- активізації роботи нотаріальної та виконавчої служб і судової системи по стягненню простроченої заборгованості.

Регістром для обліку короткотермінових і довготермінових векселів виданих є журнал № 3 «Облік розрахунків, довготермінових та поточних зобов'язань». Аналітичний облік ведеться у відомості 3.4 з відображенням окремо кожного векселя і векселедержувача.

Таким чином, правильна організація і методика обліку векселів вимагає насамперед розуміння їх суті та потребує чіткого відслідковування моменту виникнення заборгованості за виданими векселями і відображення її в обліку з обов'язковим врахуванням фактору зміни вартості грошей у часі. Водночас вважаємо, що розуміння ключових проблем обліку виданих векселів допоможе вітчизняним підприємствам розширити сферу застосування векселів та безпомилково здійснювати їх облік.

4. Облік довготермінових зобов'язань з оренди

В Україні впроваджують в практику нові форми фінансово-економічних відносин, що сприяють підвищенню ефективності підприємств і стимулюють надходження інвестицій у суспільне виробництво. Світова практика свідчить, що досить перспективною серед таких форм є оренда.

Слід зазначити, що визначення поняття «оренда» вчених в основному збігаються, і опираються на Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда» (далі – Положення (стандарт) 14), який визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про оренду

необоротних активів та її розкриття у фінансовій звітності. Так, згідно Положення (стандарт) 14, оренда – це угода, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого з орендодавцем строку.

Згідно визначення Пушкаря М. С. орендою називається угода, за якою орендар (той, що бере об'єкти необоротних активів у своє розпорядження) набуває права користування активами за плату протягом погодженого з орендодавцем строку [41, с.150].

Собко В. визначає оренду як угоду, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату протягом погодженого з орендодавцем строку [42].

Білуха М. Т. трактує оренду як господарську операцію, яка передбачає надання орендодавцем основних фондів у користування іншій юридичній або фізичній особі на визначений строк, за цільовим призначенням та за орендну плату [4] .

Проте Бутинець Ф. Ф., Чижевська Л. В., Береза С. Л. вважають орендну операцію як господарську операцію фізичної чи юридичної особи, що передбачає надання майна у користування іншим фізичним чи юридичним особам під процент та на визначений строк.

Фінансова оренда – це оренда, що передбачає передачу орендарю всіх ризиків та вигод, пов'язаних з правом користування та володіння активом.

За П(С)БО 14 «Оренда» оренда вважається фінансовою за наявності хоча б однієї з наведених нижче ознак:

1. Орендар набуває права власності на орендований актив після закінчення строку оренди;
2. Орендар має можливість та намір придбати об'єкт оренди за ціною, нижчою за його справедливую вартість на дату придбання;
3. Строк оренди становить більшу частину строку корисного використання (експлуатації) об'єкта оренди;

4. Теперішня мінімальна вартість орендних платежів з початку строку оренди дорівнює або перевищує справедливую вартість об'єкта оренди;
5. Орендований актив має особливий характер, що дає змогу лише орендареві використовувати його без витрат на його модернізацію, модифікацію, дообладнання;
6. Орендар може продовжити оренду активу за плату, значно нижчу за ринкову орендну плату;
7. Оренда може бути припинена орендарем, який відшкодовує орендодавцю його втрати від припинення оренди.

У національному законодавстві фінансову оренду прийнято називати лізингом. Доцільно, зазначити, що лізинг (фінансова оренда) – не є орендою у звичному значенні цього терміна, лізинг – це особлива форма кредитування. Тому передача об'єктів у лізинг можлива лише у разі, якщо особа-лізингодавець є фінансовою установою.

Законом України «Про фінансовий лізинг», фінансовий лізинг кваліфікується як фінансова послуга, і, відповідно, право надання таких послуг мають лише фінансові установи. До фінансових установ Закон відносить: банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг.

При передачі майна у фінансову оренду його вартість одночасно із зобов'язаннями відображається за балансом орендаря у сумі мінімальних орендних платежів.

Мінімальні орендні платежі – платежі, що здійснюються або можуть здійснюватись орендарем протягом строку оренди (за вирахуванням непередбаченої орендної плати, вартості послуг та податків, що підлягають поверненню орендодавцю), збільшені на:

- зі сторони орендаря – на суму його гарантованої ліквідаційної вартості;
- зі сторони орендодавця – на суму його гарантованої ліквідаційної вартості.

Для узагальнення інформації про стан розрахунків з орендодавцями за необоротні активи, передані на умовах довгострокової оренди, призначено рахунок 53 „Довгострокові зобов'язання з оренди”. Даний рахунок має наступні субрахунки 531 „Зобов'язання з фінансової оренди” та 532 „Зобов'язання з оренди цілісних майнових комплексів”. Розглянемо методику обліку по рахунку 53 детальніше.

Первинними документами з обліку довгострокових зобов'язань з оренди є розрахунки та довідки бухгалтерії, платіжні доручення, виписки банку, акти приймання-передачі основних засобів тощо.

Орендар відображає у бухгалтерському обліку одержаний у фінансову оренду об'єкт одночасно як актив (дебет рахунків 10, 11, 12) і зобов'язання (кредит рахунку 53 „Довгострокові зобов'язання з оренди”) за найменшою на початок строку оренди оцінкою: справедливою вартістю активу або теперішньою вартістю суми мінімальних орендних платежів. Різниця між сумою мінімальних орендних платежів та вартістю об'єкта фінансової оренди, за якою він відображений у бухгалтерському обліку орендаря на початку строку фінансової оренди, є фінансовими витратами орендаря і відображається у бухгалтерському обліку і звітності лише в сумі, що відноситься до звітного періоду. Розподіл фінансових витрат між звітними періодами протягом строку оренди здійснюється із застосуванням орендної ставки відсотка на залишок зобов'язань на початок звітного періоду.

Різниця між сумою мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості об'єкта фінансової оренди та теперішньою вартістю вказаної суми, що визначена за орендною ставкою відсотка, є фінансовим доходом орендодавця. Розподіл фінансового доходу між звітними періодами протягом строку оренди здійснюється із застосуванням орендної ставки відсотка на залишок дебіторської заборгованості орендаря на початок звітного періоду.

Затрати орендаря на поліпшення об'єкта фінансової оренди (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, які первісно

очікувалися від його використання, відображаються як капітальні інвестиції, що включаються до вартості об'єкта фінансової оренди. При проведенні витрат дебетується рахунок 15 „Капітальні інвестиції” і кредитується рахунки 13, 20, 22, 65, 66, 68 та ін. При завершенні робіт робиться запис по дебету рахунків 10, 11, 12 і кредиту рахунку 15.

По об'єктах, переданих у фінансову оренду, амортизацію нараховує орендар протягом періоду очікуваного використання активу. Періодом очікуваного використання об'єкта є строк корисного використання (якщо угодою передбачено перехід права власності на актив до орендаря) або коротший з двох періодів – строк оренди або строк корисного використання (якщо переходу права власності на об'єкт фінансової оренди після закінчення строку оренди не передбачено). Метод нарахування амортизації об'єкта фінансової оренди визначається відповідно до Положень (стандартів) бухгалтерського обліку 7 „Основні засоби” та 8 „Нематеріальні активи”. При цьому дебетуються рахунки витрат (23, 91, 92, 93, 94) і кредитується рахунок 13 „Знос необоротних активів”. Якщо підприємство використовує рахунки класу 8 „Витрати за елементами”, то нарахована амортизація попередньо відображається по дебету рахунку 83 „Амортизація” і кредиту рахунку 13 „Знос необоротних активів” і одночасно списується з рахунку 83 на рахунки витрат.

Якщо орендодавцем є виробник об'єкта фінансової оренди, то дебіторська заборгованість орендаря відображається як сума визнаного доходу (виручки) від реалізації готової продукції і теперішньої негарантованої ліквідаційної вартості об'єкта фінансової оренди одночасно з визнанням доходу (виручки) від реалізації готової продукції. Доход виробника від реалізації об'єкта фінансової оренди визнається за найменшою з двох оцінок: справедливою вартістю цього об'єкта або теперішньою вартістю мінімальних орендних платежів, обчисленою за ринковою ставкою відсотка.

Собівартість реалізованого об'єкта фінансової оренди визначається за його балансовою вартістю, зменшеною на теперішню негарантовану ліквідаційну вартість, яка відноситься на збільшення дебіторської заборгованості орендаря.

Різниця між сумою мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості об'єкта та теперішньою вартістю вказаної суми є фінансовим доходом орендодавця – виробника об'єкта фінансової оренди.

Витрати орендодавця з укладання угоди про фінансову оренду (юридичні послуги, комісійні винагороди) визнаються іншими витратами того звітного періоду, з якому вони мали місце [20, с.107].

Якщо орендар має право придбати об'єкт за прийнятною ціною (наприклад, якщо очікується, що обумовлена ціна до моменту реалізації цього права буде нижча за справедливу вартість), то мінімальна орендна плата розраховується з включенням до неї вартості об'єкта за цією ціною.

Отже, мінімальні орендні платежі включають:

- платежі, що регулярно нараховуються протягом терміну оренди;
плюс
- суму, нараховану виходячи з тієї частини ліквідаційної вартості об'єкта, яка гарантована орендарем, або виходячи з ціни викупу, якщо оренда передбачає право викупу[20, с. 106].

А загалом орендні платежі можуть включати й оплату страхування (у тому разі, якщо вона була сплачена орендодавцем за договором повинна компенсуватися орендарем), і відшкодування витрат орендодавця на поточний ремонт об'єкта оренди, і багато чого іншого, що може бути передбачено орендним договором.

5. Методика обліку інших довгострокових зобов'язань

Одним із джерел інвестиційної діяльності є кошти, які підприємство отримує від продажу цінних паперів. Відповідно до Господарського кодексу України суб'єкт господарювання має право випускати власні цінні папери та реалізовувати їх громадянам і юридичним особам.

Відповідно до Закону про цінні папери облігація – це цінний папір, що засвідчує внесення її власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість цінного папера в передбачений в

ньому строк з виплатою фіксованого процента (якщо інше не передбачено умовами випуску).

Розглянемо даний вид цінних паперів більш детально. Облігації підприємств випускаються підприємствами усіх передбачених законом форм власності, об'єднаннями підприємств, акціонерними та іншими товариствами і не дають їх власникам права на участь в управлінні:

Облігації підприємств повинні мати такі реквізити:

- найменування цінного папера – «облігація»;
- фірмове найменування і місцезнаходження емітента облігацій;
- фірмове найменування або ім'я покупця (для іменної облігації);
- номінальну вартість облігації;
- строки погашення, розмір і строки виплати процентів (для процентних облігацій);
- місце і дату випуску, серію і номер облігації;
- підпис керівника емітента або іншої уповноваженої на це особи, печатку емітента.

Номінальна вартість, яка зазначається на облігації, є основною сумою платежу за облігацією, яка підлягає сплаті у день погашення облігації та на яку нараховуються відсотки за відповідні періоди. Номінальна вартість облігації не змінюється.

На відсоткових облігаціях завжди вказується ставка відсотків, під які випущено облігації. Ця ставка відсотків не змінюється з часом. Емітент облігації зобов'язується сплатити відсоток у визначені дати (щоквартально, кожні півроку, щорічно або в кінці обігу – при погашенні облігації). Кожний періодичний платіж за відсотками нараховується множенням основної суми облігації на встановлену ставку відсотків.

Строки погашення облігації – це дата, передбачена умовами емісії облігацій, на яку емітент сплачує держателю облігації номінальну вартість.

Суб'єкт господарювання – юридична особа має право випускати від свого імені облігації підприємства і реалізувати їх громадянам та юридичним особам.

Право на випуск облігацій підприємства виникає у суб'єкта господарювання з дня реєстрації цього випуску у відповідному органі державної влади.

Суб'єкту господарювання забороняється випуск облігацій підприємства для покриття збитків, пов'язаних із його господарською діяльністю.

Акціонерне товариство має право випускати облігації на суму, яка не перевищує розміру статутного капіталу або розміру забезпечення, що надається товариству з цією метою третіми особами.

Зазначимо, що якщо випуск облігацій здійснюється емітентом уперше, емітент має право здійснювати випуск облігацій за умови повної сплати статутного капіталу на момент прийняття рішення про випуск облігацій.

Крім основної частини до облігації може додаватися купонний лист на виплату процентів. Купон на виплату процентів повинен містити такі основні реквізити:

- порядковий номер купона на виплату процентів;
- номер облігації, по якій виплачуються проценти;
- найменування емітента та рік виплати процентів.

Облігації, запропоновані для відкритого продажу з наступним вільним обігом (крім безпроцентних облігацій), повинні містити купонний лист.

Облігації підприємства можуть випускатися залежно від:

- типу зазначення/незазначення власника (іменні, на пред'явника);
- нарахування доходу за облігаціями (процентні, безпроцентні);
- умов обертання (вільно обертаються, з обмеженим колом обігу);
- наявності додаткового забезпечення (додатково забезпечені, звичайні);
- можливості обміну на акції емітента (конвертовані, неконвертовані);
- терміну обертання (короткострокові, середньострокові, довгострокові).

Облігації є фінансовим інструментом суб'єкта господарювання і використовуються ним для залучення грошових коштів. Реалізуючи облігації

на первинному ринку (первинна емісія), емітент отримує грошові кошти від продажу облігацій.

На вторинному ринку держатель облігації перепродає облігації. При вторинному ринку емітент облігацій не отримує нічого.

Розміщуються облігації підприємств шляхом відкритого або закритого продажу. Розміщення передбачає відчуження облігацій емітентом первинним власником облігацій шляхом укладання цивільно-правових угод впродовж терміну, визначеного в умовах випуску облігацій як термін розміщення. При відкритому продажу облігації розміщуються серед юридичних та фізичних осіб, коло яких раніше визначити неможливо. При закритому продажу облігації розміщуються і обертаються між юридичними особами (професійними учасниками ринку цінних паперів, банками, страховими компаніями, інститутами спільного інвестування і т.д.), перелік яких раніше визначений емітентом в рішенні про випуск облігацій.

Продаватися облігації можуть за номіналом, з дисконтом (тобто нижче номіналу) або з премією (тобто вище номіналу). Ціна реалізації облігації визначається різницею між:

- встановленою по облігації ставкою процентів;
- ринковою ставкою процентів.

Ринкова ставка процентів – це ставка, за якою одна сторона (покупець облігацій) погоджується тимчасово надати кошти, а друга сторона

(продавець облігацій) вважає можливим взяти ці кошти з урахуванням всіх пов'язаних із цим ризиків. Ринкова ставка процентів визначається конкурентними факторами на фондовому ринку і може змінюватися щоденно на відміну від встановленої на весь строк дії ставки процентів, зазначеної на процентній облігації. Ринкову ставку процентів називають діючою ставкою, або купонною ставкою.

Різниця між встановленою ставкою процентів та ринковою ставкою так впливає на вартість продажу облігації:

- якщо встановлена і ринкова ставка процентів співпадають, облігації продаються за номіналом;
- якщо ринкова ставка вище встановленої, облігація продаватиметься зі знижкою – дисконтом;
- якщо ринкова ставка нижче встановленої, то облігація продаватиметься з надбавкою – премією.

Відношення між встановленою ставкою процента і ринковою ставкою при визначенні вартості продажу облігацій буде домінуючим, оскільки:

- 1) ринкова ставка процентів встановлюється інвесторами (покупцями облігації);
- 2) ціна, яка сплачена за облігацією, повинна забезпечувати отримання інвесторами компенсації за ринковою ставкою процентів;
- 3) періодичний платіж за встановленими відсотками є фіксованим на весь термін дії облігації.
- 4) витрати на випуск та розміщення облігацій зменшують фактичну вартість продажу.

Оцінка та облік зобов'язання за випущеними облігаціями залежать від строку погашення зобов'язання.

Заборгованість за довгостроковими облігаціями, на які нараховуються проценти, відображається у Балансі у розділі II пасиву «Довгострокові зобов'язання і забезпечення».

Облік довгострокових облігацій ведеться на рахунку 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями», який призначено для обліку розрахунків з іншими особами за випущеними та сплаченими власними облігаціями строком погашення більше дванадцяти місяців з дати балансу. Рахунок 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями» має такі субрахунки:

521 «Зобов'язання за облігаціями»

522 «Премія за випущеними облігаціями»

523 «Дисконт за випущеними облігаціями»

За кредитом субрахунка 521 «Зобов'язання за облігаціями» ведеться облік боргових зобов'язань за номінальною вартістю облігацій, за дебетом – погашення заборгованості за розрахунками з власниками облігацій.

За кредитом субрахунка 522 «Премія за випущеними облігаціями» відображається нарахування сум премій за випущеними облігаціями, за дебетом – погашення заборгованості з нарахованих премій за облігаціями.

За дебетом субрахунка 523 «Дисконт за випущеними облігаціями» ведеться облік сум дисконту за випущеними облігаціями, за кредитом – списання нарахованих сум.

Аналітичний облік довгострокових зобов'язань за облігаціями ведеться за їх видами та термінами погашення.

Премія та дисконт підлягають амортизації впродовж терміну утримання облігацій методом ефективної ставки відсотка. Відповідно до ПСБО 12 «Фінансові інвестиції» метод ефективної ставки відсотка – це метод нарахування амортизації дисконту або премії, за яким сума амортизації визначається як різниця між доходом за фіксованою ставкою відсотка і добутком ефективної ставки та амортизованої вартості на початок періоду, за який нараховується відсоток.

Нарахування амортизації премії за облігаціями базується на розрахунку ефективної ставки відсотка:

$$\text{Ефективна ставка відсотка} = \frac{\text{Номінальна вартість акцій} \times \text{Ставка процента} - \frac{\text{Премія}}{\text{Кількість періодів обігу облігацій}}}{\text{Фактична вартість розміщення облігацій} + \frac{\text{Номінальна вартість облігацій}}{2}} \quad (1)$$

При нарахуванні амортизації дисконту ефективна ставка відсотка розраховується так:

$$\text{Ефективна ставка відсотка} = \frac{\text{Номінальна вартість облігацій} \times \text{Ставка процента} + \frac{\text{Дисконт}}{\text{Кількість періодів обігу облігацій}}}{\text{Фактична вартість розміщення облігацій} + \frac{\text{Номінальна вартість облігацій}}{2}} \quad (2)$$

Сума амортизації дисконту чи премії за облігаціями розраховується так:

$$\text{Сума амортизації} = \frac{\text{Балансова вартість облігації на початок звітного року} \times \text{Ефективна ставка відсотка} - \text{Номінальна вартість облігацій} \times \text{Встановлена ставка відсотка}}{2} \quad (3)$$

Слід сказати, що порядок відображення в обліку операцій з довгостроковими облігаціями залежить від того, чи співпадає дата емісії облігації з датою сплати відсотка.

Виплата відсотків за облігаціями здійснюється в терміни, визначені умовами угоди, укладеної між емітентом та держателями облігацій. Як правило, на практиці дата розміщення облігацій не співпадає з датою виплати відсотків. У такому випадку покупці облігацій сплачують емітенту не лише ринкову вартість облігацій, а й суму нарахованих відсотків за період від дати останньої сплати відсотків, зазначеної в угоді, до дати випуску облігацій.

Покупці облігацій фактично здійснюють авансовий платіж емітенту облігацій за ту частину платежу по відсотках, на яку вони не мають права, оскільки не були їх держателями. На наступну дату сплати відсотка покупці облігацій отримують відшкодування сплачених емітенту відсотків.

У випадку розміщення облігацій за ціною, відмінною від номінальної вартості, премія або дисконт будуть амортизуватися від дати розміщення облігацій, а не від дати їх емісії.

Емісія та розміщення облігацій пов'язані з певними витратами: комісійними, обов'язковими зборами, друком облігацій, оплатою юридичних послуг платежами при передачі облігацій тощо.

Відповідно до П(С)БО 13, фінансові інструменти (а зобов'язання за облігаціями є фінансовим зобов'язанням) первісно оцінюють і відображають за їх фактичною собівартістю, яка складається з справедливої вартості активів, зобов'язань та інструментів власного капіталу, наданих і отриманих в обмін на відповідний фінансовий інструмент, і витрат, безпосередньо пов'язаних із вибуттям фінансового інструменту, (комісійні, обов'язкові збори та платежі при передачі цінних паперів тощо).

Витрати емітента скорочують загальні надходження від розміщення облігацій, а отже, вони можуть обліковуватись як дисконт, що підлягає амортизації за методом ефективної ставки відсотка.

З огляду на сказане вище, вважаємо, що для обліку таких витрат доречно відкрити рахунок 524 «Незамортизовані витрати з емісії та розміщення облігацій».

Відповідно до Положення про порядок випуску облігацій підприємств умови випуску облігацій акціонерним товариством можуть передбачати можливість обміну облігацій на акції власного випуску, які акціонерне товариство викупило у акціонерів і які знаходяться на балансі товариства.

Можливість і умови обміну облігацій на акції повинні бути передбачені в рішенні про випуск облігацій та в інформації про їх випуск, якщо реєстрація випуску облігацій супроводжується реєстрацією інформації про їх випуск.

Облігації, які їх власники можуть обміняти на прості акції, називаються конвертованими.

З метою обліку ці конвертовані у майбутньому облігації не матимуть вартості на дату емісії, так як повна сума, отримана від емісії конвертованих облігів визнається як ціна продажу останніх.

Облік емісії конвертованих облігацій виникає тоді, коли конвертовані облігації обмінюються на прості акції. На час конвертації необхідне закриття рахунків «Довгострокові зобов'язання за облігаціями» і запису повторного розміщення простих акцій. Існує два методи, які може використати підприємство для відображення конвертації: метод облікової вартості та метод справедливої вартості.

За методом облікової вартості прості акції, які повторно розміщено як частину конвертації, відображаються за обліковою вартістю конвертованих облігацій. Це означає, що відсутній прибуток чи збиток від конвертації облігацій.

Всі рахунки, пов'язані з облігаціями, необхідно закрити. З метою облікових записів ми припускаємо, що відсутні премія та дисконт при розміщенні облігацій. Бухгалтерський запис при конвертації буде такий (табл.5):

Таблиця 5

Відображення конвертації на рахунках бухгалтерського обліку за методом облікової вартості

Зміст	Дебет	Кредит	Сума
Конвертація облігацій на прості акції за методом облікової вартості за умови перевищення облікової вартості облігацій ціни зворотного викупу (номінальної вартості)	521 «Зобов'язання за облігаціями»	451 «Вилучені акції»	Номінальна вартість акції
	521 «Зобов'язання за облігаціями»	425 «Інший додатковий капітал»	Різниця між обліковою вартістю та ціною зворотного викупу акцій (номінальної вартості)

За методом справедливої вартості акції, що повторно розміщені як частина конвертованих облігацій, записуються за справедливою вартістю конвертованих облігацій. Так як з рахунків облігації списуються за їх обліковою вартістю, прибуток і збиток визнається при різниці між ринковою вартістю акцій і обліковою сумою облігацій:

$$\begin{array}{l} \text{Прибуток (збиток)} \\ \text{від конвертації} \end{array} = \begin{array}{l} \text{Облікова вартість} \\ \text{облігацій} \end{array} - \begin{array}{l} \text{Ринкова вартість} \\ \text{випущених акцій} \end{array} \quad (4)$$

Відповідно до П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», прибуток (збиток) від продажу інструментів власного капіталу емітент відображається збільшенням (зменшенням) додаткового вкладеного капіталу. Сума перевищення збитку від продажу інструментів капіталу над величиною додатково вкладеного капіталу відображається зменшенням нерозподіленого прибутку.

Всі рахунки, пов'язані з облігаціями, слід закрити. З метою здійснення журнальних записів припускаємо, що відсутні премії або дисконт при розміщенні облігацій.

Запис для методу справедливої вартості буде наступний (табл. 6):

Таблиця 6

Відображення конвертації облігацій на прості акції
за методом справедливої вартості

Зміст	Дебет	Кредит	Сума
Конвертація облігацій на прості акції за методом справедливої вартості за умови, що справедлива вартість акції відмінна від номінальної, та облікова вартість облігації перевищує ціну зворотного викупу акцій (номінальну вартість)	521 «Зобов'язання за облігаціями»	451 «Вилучені акції»	Номінальна вартість акцій
	521 «Зобов'язання за облігаціями»	425 «Інший додатковий капітал»	Різниця між обліковою вартістю облігацій та ринковою вартістю акцій
	441 «Прибуток нерозподілений»	425 «Інший додатковий капітал» (у разі	Різниця між ринковою та номінальною

		наявності)	вартістю акцій
--	--	------------	----------------

На нашу думку, перевагою конвертованих облігацій для інвестора є можливість отримання додаткового доходу при зростанні вартості акцій підприємства.

Конвертовані облігації обліковуються як довгострокове зобов'язання, конвертації позики не впливає на облік витрат по сплаті відсотків і амортизації дисконту або премії. Графік амортизації розраховується, виходячи з повного дії позики, оскільки встановити дату конвертації заздалегідь неможливо. В відображається лише факт конвертації.

Довготермінові зобов'язання також включають відстрочені податкові зобов'язання. Відповідно до П(С) БО 17 «Податок на прибуток» відстрочені податкові зобов'язання – це тимчасова різниця у сумі податку на прибуток, яка виникає внаслідок невідповідності суми прибутку за даними бухгалтерського обліку і прибутку, що підлягає оподаткуванню.

Відстрочені податкові зобов'язання тісно пов'язані із відстроченими податковими активами.

Відстрочені податкові активи – це сума податку на прибуток, яка належить до відшкодування в наступних періодах внаслідок тимчасової різниці між обліковою і податковою базами оцінки.

Податкова база статті звітності представляє собою суму, яка відноситься на дану статтю для податкових цілей податковими органами.

Тимчасові різниці представляють собою різниці між податковими базами статей і їх балансовою вартістю, і можуть бути:

- оподатковуваними тимчасовими різницями, що впливають на суми, належні до оподаткування в майбутніх періодах;
- тимчасовими різницями, які вираховуються, що впливають на суми, які необхідно вираховувати з податку на прибуток до сплати в майбутніх періодах.

Для обліку відхилень по відповідній сумі податку вводяться спеціальні рахунки: 17 «Відстрочені податкові активи», та 54 «Відстрочені податкові зобов'язання».

Відстрочені податкові зобов'язання (ті, на які нараховуються відсотки) в звітності відображаються за тією оцінкою, за якою відображаються в обліку, як правило, це фактична (історична) собівартість.

Зрозуміло, що коли мова заходить про різницю яких-небудь двох величин, то з рівною імовірністю можливе як перевищення першою величиною другої величини, так і зворотна ситуація. Для кращого розуміння розглянемо рахунки 17 та 54 одночасно. Давайте спочатку визначимося з тим, що ж відображається по дебету і кредиту 17 і 54 рахунків.

У випадку, коли нарахована сума податку на прибуток у податковому обліку перевищує суму нарахованого податку в бухгалтерському обліку, то сума перевищення відображається по дебету рахунка 17. По кредиту 17 рахунка відображається зменшення відстрочених податкових активів за рахунок витрат, пов'язаних з нарахуванням податку на прибуток у поточному звітному періоді.

По 54 рахунку виходить зворотна ситуація. Якщо сума нарахованого податку на прибуток у податковому обліку менше суми нарахованого податку в бухгалтерському обліку, то сума перевищення відображається по кредиту рахунка 54. По дебету 54 рахунка відображається зменшення відстрочених податкових зобов'язань за рахунок витрат, пов'язаних з нарахуванням поточних податкових зобов'язань у звітному періоді.

Для узагальнення інформації про розрахунки з іншими кредиторами та за іншими операціями, заборгованість за яким не є поточним зобов'язанням та облік яких не відображається на вищезгаданих рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання», призначено рахунок 55 «Інші довгострокові зобов'язання», типову кореспонденцію якого представлено в таблиці (7).

Таблиця 7

Відображення в обліку інших довгострокових зобов'язань

№ оп.	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Отримано зворотну фінансову допомогу в касу, на поточний рахунок в банку	30 «Каса», 31 «Рахунки в банках»	55 «Інші довгострокові зобов'язання»
2	Погашено заборгованість по довгострокових зобов'язаннях за рахунок грошових коштів	55 «Інші довгострокові зобов'язання»	30 «Каса», 31 «Рахунки в банках»
3	Переведено до складу поточних зобов'язань заборгованість з податків після завершення відстрочки	55 «Інші довгострокові зобов'язання»	61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»
4	Списано на доходи заборгованість, по якій минув строк позовної давності	55 «Інші довгострокові зобов'язання»	746 «Інші доходи від звичайної діяльності»

Первинними документами з обліку інших довгострокових зобов'язань можуть бути виписки банку, платіжні доручення, довідки та розрахунки бухгалтерії.

Складаючи баланс підприємства, у статті «Інші довгострокові зобов'язання» показується сума довгострокових зобов'язань, які не можуть бути включені до інших статей розділу «Довгострокові зобов'язання».

Слід відмітити, що досить часто бухгалтери-практики не використовують рахунку 55 «Інші довгострокові зобов'язання».

6. Методика проведення аудиту довгострокової заборгованості підприємства

Мета аудиту операцій із довгостроковими зобов'язаннями полягає у встановленні достовірності первинних даних відносно наявності зобов'язань перед кредиторами, повноти і своєчасності відображення первинних даних в зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку

довгострокових зобов'язань і його відповідності прийнятій обліковій політиці, національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку, реальності наявних зобов'язань, законності і доцільності проведених розрахунків, достовірності відображення стану зобов'язань у звітності господарюючого суб'єкта.

Як було вище зазначено, зобов'язання представляють собою заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди. Таким чином завданнями аудиту операцій з довгостроковими зобов'язаннями є:

- Обґрунтованості включення % по кредитах в соб-сть продукції в залежності від джерела отримання кредиту;
- Фактичної сплати % по кредиту;
- Правильності відображення прострочених кредитів та % за ними;
- Фактичне дотримання цільвого призначення кредиту;
- Правильність кореспонденції рахунків;
- Встановлення достовірності даних бухгалтерського обліку операцій із довгостроковими зобов'язаннями;
- Встановлення наявності, правильності оформлення і дотримання умов договорів та інших документів, що визначають права та обов'язки сторін з постачання матеріальних запасів, виконання робіт (надання послуг);
- Аналіз правильності і повноти отримання оплати за придбані матеріальні запаси, їх оприбуткування;
- Встановлення причини утворення заборгованості, давності її виникнення і реальності отримання;
- Оцінка повноти відображення здійснених операцій в бухгалтерському обліку і перевірка правильності відображення по статтях балансу відповідних залишків заборгованості;

- Перевірка дотримання податкового законодавства по операціях, пов'язаних із розрахунками з оплати праці, з позабюджетними фондами, за соціальним страхуванням та забезпеченням;
- Встановлення дотримання чинного законодавства, правомірності, доцільності та обгрунтованості управлінських рішень відповідальних посадових осіб при здійсненні розрахункових операцій з постачальниками, бюджетом, персоналом підприємства, іншими кредиторами;
- Розробка заходів з реалізації результатів контролю з метою попередження зловживань і порушень.

Предметом аудиту операцій із довгостроковими зобов'язаннями є господарські процеси та операції, пов'язані з розрахунками з постачальниками і підрядниками, з персоналом, бюджетом і позабюджетними фондами, іншими кредиторами, а також відносини, що виникають при цьому між сторонами.

Джерелами інформації для аудиту операцій з довгостроковими зобов'язаннями є:

1. Наказ про облікову політику підприємства;
2. Первинні документи з обліку довгострокових зобов'язань;
3. Облікові реєстри, що використовуються для відображення операцій з обліку довгострокових зобов'язань;
4. Акти та довідки попередніх ревізій, аудиторські висновки та інша документація, що узагальнює результати контролю;
5. Звітність.

Основними джерелами інформації для здійснення контролю операцій із зобов'язаннями є первинні документи з обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками (договори купівлі-продажу, накладні, рахунки-фактури, рахунки, акти приймання робіт, послуг, податкові накладні, товарно-транспортні накладні, зовнішньоекономічні договори купівлі-продажу, вантажні, митні декларації, приймальні акти, акти експертизи торговельно-промислової палати, комерційні документи

(рахунки-фактури, invoice, що підтверджують митну вартість товару); транспортні накладні (CMR, залізничні накладні, авіанакладні, коносаменти, товарно-транспортні накладні, пакувальні листи); довідки бухгалтерії про наявність курсових різниць при перерахуванні заборгованості) тощо.

Найважливішим методологічним принципом аудиту є планування, яке здійснюється з метою надання ефективних економічних послуг у визначений проміжок часу, зосередження уваги аудитора на найважливіших напрямках аудиту, та виявлення проблем, які слід перевірити найретельніше. Планування аудиту пов'язане з визначенням його цілей і задач, відповідальності і обов'язків аудиторів.

Таким чином, планування – це процес, який дає можливість найбільш раціонально виконати аудит і одночасно зменшити ризик не виявлення найсуттєвіших моментів діяльності клієнта. Щоб планування було ефективним, воно повинно доповнюватися контролем виконаних робіт і постійною реєстрацією всіх фактів і висловів. Планування аудиту повинно оформлятися документально, передбачається складання двох документів: загальний план та програма аудиту. Також за необхідності складається порядок змін та уточнень у загальному плані та програмі аудиту.

Після складання плану аудиторської перевірки складається програма аудиту. Програма аудиту містить перелік питань за окремими темами, видами і напрямками очікуваних робіт, що підлягають перевірці, час проведення, види аудиторських процедур (за який період часу слід перевіряти, спосіб контролю). В аудиторську програму також вносять перелік об'єктів аудиту за його напрямками, терміни проведення. Наявність програми, крім того, забезпечує контроль за своєчасним і якісним використанням аудиторських процедур.

Після складання плану та програми аудиту аудитор погоджує їх з керівником підприємства. Пізніше, керуючись даним планом і програмою аудиту аудитор здійснює перевірку методиці обліку довгострокових зобов'язань. На основі отриманих даних аудитор здійснює складання

аудиторського звіту і надає інформацію про недоліки у структурі довгострокових зобов'язань, методиці їх обліку тощо.

Програма аудиту довгострокових зобов'язань представлена у додатку А.

ВИСНОВКИ

Отже, дослідивши тему методики та організації обліку та аудиту довготермінових зобов'язань можна зробити наступні висновки та пропозиції:

1. В результаті господарської діяльності у підприємств виникають зобов'язання, пов'язані з отриманням кредитів, товарів і послуг з відстроченням платежу. Підходи до визначення зобов'язань є досить різними. Їх розглядають як борг, як суму витрат, як залучений капітал, як розрахункові відносини та як частину вартості майна. Відмітимо, що Цивільний кодекс України трактує зобов'язання як правовідносини, в яких одна сторона (боржник) зобов'язаний вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо), а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.

2. У зобов'язаннях один із суб'єктів виступає як кредитор, інший – як боржник. Однак здебільшого кожен з учасників зобов'язання є водночас і кредитором, і боржником, оскільки обидві сторони можуть мати права й обов'язки одна перед іншою. Об'єктом зобов'язання є те, на що спрямовані права й обов'язки суб'єктів.

3. У фінансовому обліку зобов'язання реєструються лише тоді, коли у зв'язку з ним виникає заборгованість. Як правило, заборгованість виникає після одержання прав використання товарів і послуг. Разом з тим, невиконання укладеної угоди може призвести до штрафних санкцій, заборгованість за якими також має відображатися у бухгалтерському обліку.

4. Згідно П (С)БО 11 „Зобов'язання” зобов'язання класифікують так: довгострокові; поточні; забезпечення; непередбачені зобов'язання; доходи майбутніх періодів. Довгострокові зобов'язання – це всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями, а саме не будуть погашенні протягом операційного циклу підприємства або протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу. До довгострокових зобов'язань відносять:

довгострокові позики; довгострокові векселі видані; довгострокові зобов'язання за облігаціями; довгострокові зобов'язання з оренди; відстрочені податкові зобов'язання; інші довгострокові зобов'язання підприємства.

5. Довгострокові зобов'язання підприємства класифікуються відповідно до їх класифікації в плані рахунків бухгалтерського обліку. Облік довгострокових зобов'язань проводиться на рахунках 5 класу плану рахунків, зокрема, для обліку зобов'язань за довгостроковими кредитами банків використовують рахунок 50, для обліку виданих довгострокових векселів – 51, для обліку довгострокових зобов'язань за облігаціями – 52; за довгостроковими зобов'язаннями з оренди – 53, відстроченими податковими зобов'язаннями – 54, іншими зобов'язаннями – 55.

6. Основними завдання організації обліку довготермінових зобов'язань є:

- відображення в Наказі про облікову політику класифікацію зобов'язань;
- правильне та точне ведення первинних документів з обліку довготермінових зобов'язань;
- контроль за правильністю оформлення документів по довгострокових зобов'язаннях;
- повна і своєчасна реєстрація операцій, пов'язаних із рухом коштів, для погашення зобов'язань;
- повне, своєчасне і правильне відображення в облікових регістрах операцій по погашенню кредитів та сплаті відсотків;
- контроль за дотриманням розрахунково-платіжної і кошторисної дисципліни;
- контроль за своєчасністю повернення в банк сум та відсотків за кредит;
- достовірне відображення облікових даних щодо довгострокових зобов'язань у фінансовій звітності підприємства.

7. Облік розрахунків за довгостроковими позиками банків та іншими залученими позиковими коштами, що не є поточними зобов'язаннями, ведеться на рахунку 50 „Довгострокові позики”, субрахунку 501

„Довгострокові кредити банків у національній валюті”.

8. Вексель – це цінний папір, класична ж конструкція цінного паперу включає в себе два основних елементи: речовий і зобов’язальний. Згідно розповсюдженого в Україні підходу, для цілей бухгалтерського обліку важливо знати, в якості якого об’єкту виступає вексель: у вигляді цінного паперу (фінансової інвестиції) чи боргового зобов’язання (для векселедержателя – дебіторська заборгованість, для векселедавця – кредиторська заборгованість). Подвійна природа векселя є причиною диференційного відображення господарських операцій з векселем на рахунках бухгалтерського обліку. На жаль, П(С)БО не містять правил відображення в обліку вексельних операцій.

9. Основними завданнями аудиту операцій з довгостроковими зобов’язаннями є:

- Обґрунтованості включення % по кредитах в соб-сть продукції в залежності від джерела отримання кредиту;
- Фактичної сплати % по кредиту;
- Правильності відображення прострочених кредитів та % за ними;
- Фактичне дотримання цільвого призначення кредиту;
- Правильності кореспонденції рахунків;
- Встановлення достовірності даних бухгалтерського обліку операцій із довгостроковими зобов’язаннями тощо.

Отже, вибір теми, що висвітлює методику обліку та аудиту довгострокових зобов’язань є важливим, оскільки довгострокові зобов’язання складають важливу частину в формуванні капіталу підприємства.

Список використаних джерел

1. Адамов В. Е. Статистическая оценка экономической эффективности. – М.: Высшая школа, 2000. – с. 312.
2. Антони Роберт Н. Основы бухгалтерского учета / Пер. с англ. Б.Херсонский, М. Шнейдерман. – М.: СП „Триада НТТ”, 1992. – 318с.
3. Балабанов И.Т. Финансовый менеджмент. - М.: Финансы и статистика, 2004. – 222 с.
4. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник - К.: Вид-во КДТЕУ, 2000. – 692с.
5. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. - К.: Ника Центр, 2006.-528 с.
6. Буряк П.Ю. Мобілізація фінансових ресурсів для активізації малого та середнього підприємництва // Фінанси України. - 2003. - № 12.
7. Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малюга Н.М., Чижевська Л.В. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник / За ред. проф. Ф.Ф. Бутиця; 2-е вид., перероб. і доп. – Житомир: ПП „Рута”, 2002. - 480 с.
8. Бутинець Ф.Ф., Горещька Л.Л. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах. Навч. посібник. - Житомир:ПП „Рута”, 2002. - 544 с.
9. Бухгалтерский учет: Учеб. Пособие / И. Е.Тишков, С. И. Шульман, Е.И.Завидова й др.; Под общ. ред. И.Е.Тишкова. - Мн.: Выш. шк., 1991. – 592 с.
10. Бухгалтерський облік. Навчальний посібник / Т.А. Бутинець, Л.В. Чижевська, С.Л. Береза; За ред.проф; Ф.Ф. Бутиця.- Житомир: ЖІПІ, 2000. - 672 с.
11. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні: Навчально-практичний посібник / За ред. С.Ф.Голова. – Дніпропетровськ, ТОВ „Баланс-Клуб”, 2000. – 768 с.
12. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник для студентів спеціальності „Облікі аудит” вищих навчальних закладів. / За ред. проф. Ф.Ф.Бутиця. – 6-е вид. доп. і перероб. - Житомир: ПП „Рута”, 2005. –

756 с.

13. Василенко А. Продаж акцій, отриманих як внесок до статутного фонду: податковий і бухгалтерський облік // Все про бухгалтерський облік. – 2002 р. - №118, с. 19.
14. Велш Глен А., Шорт Даніел Г. Основи фінансового обліку / Пер. з англ. О. Мінін, О. Ткач. - К.:Основи, 1997.- 943с.
15. Волков Н.Г. Бухгалтерський учет в строительстве. - М.: Финансы и статистика, 1990. –240 с.
16. Волков Н.Г. Учет финансовых результатов в строительстве // Бухгалтерский учет. - 1998 - № 8.
17. Гарасим П.М., Кізіма А.Я., Забчук В.Д., Кушнірук І.П., Хомин П.Я. Фінансовий облік і звітність на підприємствах різних галузей. Навч. посібник / За ред. Хомина П.Я. - Тернопіль: Астон, 2000. – 288 с.
18. Герасим П. М., Жураель Г. П., Хомин П. Я. Фінансовий, управлінський і податковий облік у господарських товариствах (ВАТ, ЗАТ, ТОВ, ПОП, ПАП). – Тернопіль: Економічна думка, 2003. – 480 с.
19. Глазунов В.И. Оценка зффективности использования акционерного капитала // Бухгалтерский учет. - 2004. - № 3.
20. Голов С. Ф., Костюченко В. М., Кравченко І. Ю., Ямборко Г. А. Фінансовий облік: Підручник. – К.: Лібра, 2005. – 976 с.
21. Голов С.Ф., Пархоменко В.М. Облік господарських операцій за новим Планом рахунків // Бухгалтерський облік і аудит. – 1999. - №№ 10,11.
22. Господарський кодекс України прийнятий 16 січня 2003 р. № 436-IV.
23. Грачева Р.Е. Энциклопедия бухгалтерского учета. - К.: Галицкие контракты, 2004. - 832 с.
24. Губачова О., Мельохіна О. Нові підходи до побудови балансу та розкриття його статей // Бухгалтерський облік і аудит. – 2000. - № 10.
25. Дієва Н. М., Дедіков О. І. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 328 с.
26. Дорофієва Н.В. Постанова “Про затвердження змін до Інструкції про організацію роботи з готівкового обігу установами банків України” від

- 23 липня 2002 р. №259 (Коментар редакції: Ліміт каси можна встановлювати самостійно...але не всім) // Все про бухгалтерський облік. – 2002 р. - №73, с 12.
27. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1 / Редкол.: ...С. В. Мочерний (відп. ред) та ін. - К.: Видавничий центр „Академія”, 2000. - 864 с.
28. Економічний аналіз діяльності промислових підприємств та об'єднань. Навчальний посібник / За ред. проф. С.І. Шкарабана. - К.: НМК ВО, 1992. – 236 с .
29. Ернест & Янг. Финансы и инвестиции. Английско-русский, русско-английский толковый словарь. Джон Уайли & Санз. – М.: 1995. – 519с.
30. Єфімова О.В. Годовой бухгалтерский учет: раскрытие информации // Бухгалтерский учет. – 1999. - № 2.
31. Закон України „Про банки і банківську діяльність” № 2121 від 7 грудня 2000 р.
32. Закон України „Про обіг векселів в Україні” від 5.04.2001 р. № 2374-III.
33. Гордієнко Н.І., Аудит, методика і організація: навчальний посібник / Гордієнко Н.І., Харламова О.В., Карпенко М.Ю. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 293 с. (452 с.) Укр.мова. - ((для студентів економічних спеціальностей). У 2 частинах. Частина 2.).
34. Закон України „Про фінансовий лізинг” від 11.12.2003 р. № 1381.
35. Закон України „Про цінні папери та фондовий ринок” від 23.02.2006 р. № 3480-IV (із змінами та доповненнями).
36. Закон України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 17.07.1999р // Урядовий кур'єр. – 07.10.1999.
37. Закон України „Про власність” від 07.02.1991р. // Відомості Верховної Ради України. - 1991 - № 49. - с.682.
38. Закон України „Про підприємництво” від 07.02.1991р. // Галицькі контракти. - 1996. - № 69.
39. Мошенський С.З. Облікова політика відображення операцій з векселями // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. - 2003. - № 4 (26). - С. 173-178.

40. Принципы бухгалтерского учета / Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл: Пер. с англ. / Под ред. Я.В. Соколова. - 2-ге изд., стереотип. - М.: Финансы и статистика, 1996. - 496 с.
41. Пушкар М. С. Фінансовий облік: Підручник. - Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 628 с.
42. Сопко В. Бухгалтерський облік: Навч. посібник.- 3-тє вид., перероб. і доп.- К.:КНЕУ, 2000. – 578 с.
43. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський облік на підприємствах з різними формами власності: Навчальний посібник. - Навч. посібник.- К.: А.С.К., 1997. - 512с.
44. Фінансовий облік. Конспект лекцій / Укладач: докт. екон. наук Крупка Я.Д. - Тернопіль: ТАНГ, 2003. - 254с.